

Ослобођење Андријевице 1943 године

По ослобођењу Колашина и разбијању четника и италијанских фашиста II. далматинска бригада и IV. црногорска пролетерска бригада приступиле су чишћењу и уништавању четничких групица на просторији Васојевића. IV. црногорска пролетерска бригада извршила је блокаду италијанске дивизије „Венеција“, која се налазила у Беранама и вршила притисак на њу да се преда, а II. далматинска бригада рашчистила је од четничких групица села око Берана, Велидија, Будимља, Петника, Полице, Луга, Д. Ржанице и Марсенића Ријеке. У овим селима било је нешто остатака разбијених четника који су се ослањали на италијански гарнизон у Беранама.

II. далматинска бригада, пошто је очистила наведена села, добила је задатак да ослободи град Андријевицу у коме се налазио један комплетни пук италијанске дивизије „Венеција“ и нешто четника Драже Михајловића. По добивеном задатку бригада је кренула правцем комуникација Марсенића Ријека—Трешњево—Андријевица, распоредивши 2. батаљон на положајима Краље са задатком да обезбеди бригаду са тог правца, а да са два батаљона (1 и 3) напада град комуникацијом, а 4. батаљон упутила је лијевом обалом Лима са задатком да не дозволи непријатељу да се пробије и отступи тим правцем у састав беранског гарнизона.

Када су 1. и 3. батаљон наишли на раскрсницу путева Андријевица — Беране — Матешево, наишли су на италијанску стражу, која је забарикадирала цесту, запосјела бункере и друга утврђења, наперила митраљезе, минобацаче и другу артиљерију са намјером да нас одбије, али енергичним и брзим нападом 1. батаљона стража јачине око 50 војника била је разбијена и заробљена, тако да уопште није имала времена да отвори ватру. Брзим маршем батаљони су пошли у град и наишли на другу препреку жежева и друге бодљикаве жице, као и на рампу која је препречавала пут и онемогућавала улазак у град. Стражу која се налазила код ових препрека батаљони су изненадили, заробили и наредили да се препреке хитно уклоне. У том међувремену италијански п. пуковник, командант наведеног пука и града Андријевице, већ је био телефонски обавијештен да су наше снаге стигле на улаз града, и он је хитно дошао на саму рампу и наређивао официрима који су дошли с њиме да се рампа не отвара и да наше снаге

не могу ући у град, јер да он нема наређења од свог команданта дивизије да нам се преда. Заменик команданта II. далматинске бригаде који је руководио са наведена два батаљона, наредио му је: „Отварајте рампу и склањајте барикаде, јер ћете за секунду ви и сва ваша војска у Андријевици бити уништени. Ово је наша домовина и ви ћете одговарати за пљачку и злодјела која сте до данас у мојој домовини починили. Борци II. далматинске бригаде наређују вам да се предате са свим својим официрима и јединицама и у колико то не урадите за 30 минута бићете уништени“. Ове ријечи дјеловале су на италијанског п. пуковника као гром из ведрога неба и у својој одлуци је попустио, отворивши рампу и склонивши барикаде. За ово време разговора борци II. далматинске бригаде, који су били присутни том моменту са нестрпљењем су чекали само један миг својих старешина па да збиља направе права чуда од италијанског пука у Андријевици. Пошто су батаљони заузели град и сву италијанску артиљерију која се налазила на Пеовцу, западно на косама иза града Андријевице, заменик команданта II. далматинске бригаде, који је одређен за команданта града Андријевице, позвао је италијанског п. пуковника и саопштио му слjedeће наређење: „Под данашњим даном и датумом својим јединицама ослободио сам град Андријевицу који је пуне две године стењао под ропством окупаторске талијанске војске и моје ће јединице од данас одржавати ред у граду, а сва наређења и упутства издаваћу ја, а вама наређујем да ми одмах предате сва складишта и магацине оружја, муниције, хране и друге опреме и да се стриктно придржавате мојих наређења и извршавате их. Ваша се војска ставља под моју команду и требате јој саопштити, да они војници и официри који не желе борбу противу Њемаца у саставу НОВЈ биће разоружани“. Италијански п. пуковник на ово није реагирао и тако су наше јединице заробиле читави италијански пук војске, који се налазио дислоциран у Андријевици. У то време IV. црногорска пролетерска бригада ослободила је Беране и заробила дивизију „Венеција“ без пука, који се налазио у Андријевици.

11 и 12 октобра, наше јединице су преузеле магацине и друге објекте који су нас интересирали у граду Андријевици, поставиле ред и завеле своју власт. Њемачки гарнизони који су се налазили у Гусињу, Плаву и Пећи, још раније су помоћу летака и авијације правили притисак на италијанске гарнизоне у Беранама и Андријевици и позивали их да пређу на њихову страну и да се заједнички боре противу наше војске, али ми смо овдје били бржи — предухитрили смо Њемце и онемогућили њихово спајање ради заједничке борбе, коју би водили противу нас, и 13 октобра штаб II. далматинске бригаде послао је у камионима једну чету у извиђање правцем Мурино, Плав и према Чакору; чета је извршила извиђање и доставила је извјештај да је примијетила

извјесне њемачке снаге које наступају из Пећи према Чакору и да се нешто њемачке војске концентрише око Плава.

У вези наведене ситуације штаб II. далматинске бригаде донио је одлуку, да се 1. и 4. батаљон хитно упуте Полимљу преко Сикирице к. 1989 и на Чакору прекину комуникацију да њемачка моторизација не би могла саобраћати на овој комуникацији за Андријевицу, а пошто сруше комуникацију, онда да ударе у леђа оним њемачким снагама које би се прикупиле у реону Мурино. Овим батаљонима да руководи начелник штаба капетан Мирко Шћепановић. Распоред осталих снага да буде сљедећи: једна чета 3. батаљона да затвори положај на Мурину.

Трећи батаљон без чете, под командом замјеника команданта бригаде, да остане у Андријевици.

Други батаљон на просторији Краља са задатком затварања правца од Трешњевика и Матешева.

Штаб бригаде у Полимљу, у селу Крушеву.

Једна чета Талијана са батеријом топова у реону Бели Лаз, са задатком да туче непријатељску моторизацију која би продрла комуникацијом кроз Полимље.

Један батаљон Италијана у реону Сутјеске и Лугова.

Основна грешка која је у овој одлуци донијета била је да се оба батаљона шаљу на Чакор, а да се на положају Сикирице не оставе никакве снаге. Непријатељ је врло брзо уочио ову нашу грешку, хитно је искористио, послао један одред војника добро наоружаних аутоматским оружјем, и запосјео Сикирицу, плато к. 1989 и пријеки пут за Андријевицу. Начелник штаба Мирко Шћепановић ломио је батаљон кроз врло непроходан терен и путујући два дана до Чакора, не извршивши у потпуности добивени задатак, вратио се назад, али сада није могао преко Сикирице, јер су се Њемци на њој налазили, већ је морао обилазити преко села Спалевића; зеобишавши Сикирицу покушао је из реона к. 1989 да јуриша на Њемце који су се налазили утврђени на поменутом положају, али сви његови јуриши које је вршио усред бијелог дана били су одбијени уз губитке 7 мртвих наших бораца.

За вријеме док су наши батаљони ишли преко Сикирице до Чакора (то је трајало два дана и један до два дана док су се вратили), батаљони нијесу имали везе са штабом бригаде, што је свакако забрињавало штаб бригаде. Начелник штаба, који је руководио овим батаљонима потпуно се изгубио и није знао и умислио да успостави везу са штабом бригаде.

15 октобра у 16 часова командант бригаде из Полимља Саво Бурић позвао је на телефон замјеника команданта бригаде у Андријевици и саопштио му каква је ситуација на фронту, наредивши му да хитно са трећим батаљоном дође у Полимље, а да у Андријевици остави једну чету из 2. батаљона, који се налазио у Краљима. Замјеник команданта бригаде одмах је извршио

ово наређење и батаљон је кренуо у одређеном правцу, а он је на мотоциклу отишао у штаб бригаде. Командант бригаде детаљно му је приказао ситуацију, која је била врло критична, јер се за батаљоне није знало ништа; на Мурину се водила борба, а на Сикирици се чуло пушкарање, али се није знало ко и са киме. Код штаба бригаде било је преко 100 сакупљених сељака, који су нагађали ко је на Сикирици, гдје су наше снаге и т. сл. па чак су и артиљерији командовали да гађа на Сикирицу. Наређено је сељацима да ако желе командовати нека иду у партизане или нека се удаље од артиљерије. Није се имало времена за губљење, доклет је хитна одлука, да замјеник команданта бригаде са једном четом 3. батаљона и са 20 талијанских добровољаца и са два лака бацача, под заштитом мрака, изађе на Сикирицу и у току ноћи напане непријатеља, протера га и заузме његов положај. Тако је и урађено.

15. X око 23 часа при изласку на Сикирицу у Катунима сјеверно од к 1290 наишли смо на 1. и 4. батаљон, који су се исцрпљени ту одмарали. Око 24 часа са наведеном четом и Италијанима изишли смо на врх Сикирице и подијелили чету на три дијела, почели смо лагано без икаквог шума да се приближавамо њемачким положајима и бункерима; ватра се није смјела отворати све док нијесмо дошли над саме бункере и ровове и око 2 часа изјутра нашли смо Њемце на спавању и извршили на њих енергичан јуриш, избацили их с тога положаја, убили 12 војника и 7 ранили, заплијенили смо 2 митраљеза „шарца“, 7 пушака, 5 пиштоља, 50 шаторских крила, 12 ћебади, 3000 метака и око 300 бомби. Ми нијесмо имали губитака. Пошто смо заузели положај Сикирицу, приступили смо његовом уређењу за одбрану, јер је постојала опасност да непријатељ изврши противнапад.

16 октобра чета је била распоређена на положају и уредила га за одбрану. 1. и 4. батаљон налазили су се сјеверозападно од Сикирице у Катунима на одмору. Било је око 9 часова, кад сам из наведене чете, са положаја сишао до 1. и 4. батаљона. Мало после долази мени курир из 3. чете са положаја и извјештава да са правца Чакора преко Планинице к. 1963 и Приједорске Главе к. 2005 наступа једна њемачка колона, јачине 700 до 800 њемачких војника у правцу Сикирице. Одмах сам наредио командантима 1. и 4. батаљона да што прије са батаљонима из Катуне изиђу на положај Сикирице. Команданти су се изјашњавали да војска не може да иде, јер три дана ништа није јела, а поред тога три ноћи није спавала. У овом моменту стигао је и други курир чете са положаја са извјештајем, да је непријатељ подишао положајима чете на отстојању 500 до 700 метара и командир пита шта ће да ради. Баш у овом моменту стиже и ручак за оба батаљона. Наредио сам командантима батаљона.

да борци узму парче хљеба и меса у руку и да што прије избију на Сикирицу, јер ће у противном доћи и они у врло тешку ситуацију. Овдје смо били бржи само за неколико минута и пре-
духитрили смо непријатеља на самом положају Сикирица, који је био нешто у повољнијем положају него што смо ми. Одмах смо отпочели борбу прса у прса, бацили смо се енергичним јуришем на непријатеља, фронт се одмах развио, али смо благовремено увидјели да се непријатељске подилазеће снаге налазе још у јарузи и наредили смо да крилима чете 1. и 4. батаљона заобиђу и опколе непријатеља који се налази у јарузи, а фронталне чете већ су и фронтално непријатеља потиснуле с положаја. У оваквој ситуацији наредили смо да се оба батаљона, пошто су крилне чете већ опколиле непријатеља, баце енергичним јуришем на њега што је и урађено и настала је сада права касапница од њемачких војника. Пошто смо их опколили са свих страна у јарузи, приступило се уништавању њемачких војника, који су хитно тражили радиостаницама артиљериску помоћ, која је немилосрдно из реона Велике обасипала наше положаје. У овој борби дешавало се да су Стеван Ђапић, Дунко Цвитан и Ђуро Алфировић једним метком убијали по два њемачка војника.

Наведена борба трајала је од 13 до 18,30 часова и завршила се резултатом 7 убијених њемачких официра и 220 војника, а рањено преко 200. Заробљених нијесмо хтјели да имамо. Уништавали смо фашистичку војску до изнемоглости и била би уништена сва до једног да није ноћ прекинула борбу.

У овој борби било је заплијењено 4 митраљеза, 2 бацача, 75 пушака, 25 пиштоља, 250 бомби и око 20.000 метака као и много другог ратног материјала. На нашој страни није било губитака.

По завршеној борби преноћили смо на положају Сикирице. 17 изјутра наше положаје обасипала је јака артиљериска и авионска ватра и непријатељ је извршио продор моторизацијом на сектору Мурина и потиснувши наше снаге са тога положаја, отпочео је са паљевином села у Полимљу, а спореднијом колоном, јачине преко 800, са правца Мокре Планине, Бројнице Планине, Дјевојачке Пећине, правио је притисак на наше положаје. Увидјевши да је непријатељ пробио наше положаје код Мурина и да моторизацијом напредује у правцу Андријевице, одлучили смо да напустимо положај Сикирице и да поседнемо положаје ближе Андријевици у реону Луке. У овом моменту непријатељ је успио да снагама од 350 до 400 војника избије на Сикирицу, гдје га је дочекао наш 4. батаљон и за врло кратко време од 30 минута уништио му преко 50 војника. Плијен нијесмо покупили, јер је требало хитно отступити због настале опште ситуације. Ми ни у овој борби нијесмо имали губитака.

Обрад П. Егић
пуковник ЈНА.